

سونات مهتاب - اپوس ۲۷، شماره ۲، موومان اول

اطلاعات کلی

- تونالیت: دو# مینور
- سرعت: Adagio sostenuto
- سبک: کلاسیک

مهارت‌های مورد نیاز

- کنترل صدای *pp*
- یک‌نواختی تاج
- قدرت و مهارت انگشت پنجم

JANET NEWMAN : پیسنده

این موومان یکی از مشهورترین قطعات تاریخ موسیقی است که نه تنها در میان موسیقیدانان، بلکه نزد مردم عادی نیز محبوبیت بسیاری دارد. به جرأت می‌توان گفت، هر نوازنده‌ای هر چند تازه کار، این قطعه را می‌شناسد و تقریباً هر پیانیستی، در مقطعی از دوران یادگیری پیانو به فراگیری این قطعه علاقه مند می‌شود. با وجود گذشت بیش از ۲۰۰ سال از ساخت این قطعه، وجود حسّی از بداهه‌پردازی در درون آن، همچنان ما را در قرن بیست و یکم شگفت زده می‌کند و گویی متعلق به دوره‌ی معاصر است. سادگی تأمل برانگیز تم اصلی (که به تعبیر هکتور برلیوز تداعی گر سوگواری و زاری است) به شکلی بی‌واسطه و با صدایی سرشار از احساس نوازنده و شنونده را مجذوب خود می‌کند.

در نسخه‌ی اصلی قطعه در ذیل عنوان موومان، عبارتی برای پدال‌گیری نوشته شده است:

Si deve suonare tutto questo pezzo delicatissimamente e senza sordino

معنای عبارت این است که سرتاسر موومان باید بسیار ظریف و بدون استفاده از صداخفه‌کن اجرا شود. در واقع نوازنده باید بی وقفه پدال سمت راست پیانو را پایین نگه دارد. پیانوی امروزی در مقایسه با پیانوی که در زمان بتهوون وجود داشت تغییرات بسیاری داشته است و از طنین بیشتری برخوردار است (مدت زمان ارتعاش سیم آزاد افزایش یافته است). بنابراین عمل به توصیه‌ی بالا و گرفتن پدال به صورت دائمی، موجب ازدحام بیش از حد هارمونیک‌های صوتی شده و در نتیجه شفافیت و تفکیک پذیری صدا را تحت تأثیر قرار می‌دهد. همین کدورت و ازدحام صدا به سادگی می‌تواند شخصیت معنوی قطعه را تخریب کند. بنابراین اگر شما نیز همانند من به پیانوی زمان بتهوون دسترسی ندارید! بهتر است پدال‌گیری‌ها را با تغییرات هارمونی همزمان کنید

1. dampers
2. sustain

تا علاوه بر حفظ ویژگی‌های شخصیتی قطعه، از شکل‌گیری دیسوانانس‌های آزار دهنده جلوگیری کنید.

تکنیک پدال‌گیری در پیانو ظرافت‌های بسیاری دارد که پرداختن به آن از حوصله‌ی این مطلب خارج است. در صورتی که علاقه‌مندید در این باره بیشتر بدانید می‌توانید به کتاب سونات‌های بتهوون اثر چارلز روزن^۳ و راهنمای پدال‌گیری اثر جوزف بانووتز^۴ مراجعه نمایید.

شدت صدا در اغلب میزان‌ها *pp* است و در بالاترین قدرت خود به *mf* می‌رسد. بنابراین باید سعی کنید صدا را به شکلی کاملاً ماهرانه و یک‌دست کنترل کنید. این قطعه از این نظر یکی از سخت‌ترین قطعات محسوب می‌شود، به ویژه این‌که این کنترل و مراقبت از دینامیک صدا باید در سرتاسر این موومان و بدون هرگونه وقفه در خط ملودی انجام گیرد. در ابتدا پیشنهاد می‌کنم برای یادگیری بهتر نت، قطعه را به چند بخش تقسیم کنید: میزان‌های ۱ تا ۹، میزان‌های ۹ تا ۱۵، میزان‌های ۱۵ تا ۲۳، میزان‌های ۲۳ تا ۲۸ و میزان‌های ۲۸ تا ۴۲ (که در پایان این قسمت به بخش تکرار^۵ تم اصلی می‌رسیم). سپس کار را با بخش بعدی از میزان ۴۲ تا ۵۱ ادامه بدهید (بسیاری از نت‌های این بخش برگرفته از بخش اکسپوزیسیون^۶ است که در ابتدای قطعه با آن آشنا شدیم). بخش‌های بعدی به ترتیب از میزان ۵۱ تا ۶۰ و میزان ۶۰ تا پایان قطعه هستند.

این قطعه از سه لایه‌ی مجزا تشکیل شده است: **اُکتاو‌ها** که توسط دست چپ اجرا می‌شود؛ **خط میانی** حاوی آرپژهای تریوله و در نهایت **ملودی** که در بالاترین خط قرار می‌گیرد. برای یادگیری بهتر می‌توان این سه لایه را با ترکیب‌های مختلفی تمرین کرد: [اُکتاوهای دست چپ + تریوله‌های دست راست]، [تریوله‌های دست راست + ملودی] و [اُکتاوهای دست چپ + ملودی]. با این روش علاوه بر کنترل بهتر صدا، درک بهتری از نحوه‌ی مشارکت هر یک از لایه‌ها در بافت موسیقی و چگونگی برهم‌کنش آنها با یکدیگر ایجاد می‌شود.

روش تمرین بلوکی نیز کمک بسیاری به فراگیری نت‌ها می‌کند. در این روش هر سه نت تریوله را همزمان و در قالب یک آکورد اجرا می‌کنیم. با این کار انگشتان تصویر بهتری از شکل هر آرپژ به خاطر می‌سپارند!

از میزان پنجم به بعد ملودی در مقابل آکومپانیمن قرار می‌گیرد. توازن صدا باید به گونه‌ای برقرار شود که صدای ملودی برجسته‌تر از صدای آکومپانیمن (تریوله و اُکتاوها) به گوش برسد. البته شدت صدا باید طوری کنترل شود که به لطافت *pp* آسیبی نزنند. این کار دشوارترین چالش تکنیکی در این موومان محسوب می‌شود. یک تکنیک جالب برای کمک به اجرای صحیح این کار تکنیک اُهرم^۷ می‌باشد. در این روش برای اجرای توالی چنگ نقطه دار-دولچنگ در ملودی، میج با اجرای نت چنگ نقطه دار در حالت ریلکس پایین

3. Charles Rosen
4. Joseph Banowetz
5. recapitulation

۶ Exposition (نام قسمتی از قطعه است که در آن تم اصلی معرفی می‌شود و عموماً در ابتدای قطعه قرار دارد)

نگه داشته می‌شود و پس از اجرای نُت دولا چنگ (دقیقاً پیش از نواختن اولین نُت میزان بعد) با چرخش در خلاف عقربه‌های ساعت کمی بالا آمده و با حرکت رو به پایین نُت بعدی را اجرا می‌کند (عامل اجرای نُت حرکت دَوْرانی مچ است وانگشت نقش انتقال نیرو به کلایه را بر عهده دارد). البته توضیح دقیق این تکنیک بر روی کاغذ کمی دشوار است و باید به طور عملی نشان داده شود. برای تصوّر بهتر از این حرکت می‌توانید آن را همانند حرکت یک سیال تقریباً کروی شکل تصوّر کنید!

مدرّسین موسیقی از واژه‌ی جالب «آتل بستن»^۱ برای انگشت پنجم استفاده می‌کنند. به این معنا که انگشت باید محکم و دارای یک قوس خفیف (به سمت بیرون دست) باشد تا بتواند به خوبی به کلایه‌ها ضربه بزند. پس به انگشت پنجمتان آتل ببندید! (شکل انگشت را حفظ کنید) تا بتوانید خط ملودی را با فشردن عمیق کلیدها و بدون تخریب *pp* و فضای ساکت و خاموش قطعه اجرا کنید. شاید همین فضای ساکت و خاموش اثر موجب شده باشد که لودویک رلستاب^۲ شاعر و منتقد مشهور، عنوان «مهتاب» را برای این قطعه انتخاب کند، چرا که احساس می‌کرده این اثر به طرز عجیبی تداعی کننده‌ی تابش زیبای نور ماه به دریاچه‌ی Lucerne است. به نور ماه کامل فکر کنید! کاملاً روشن و شفاف است اما هیچ حرارت و یا تغییر رنگی ندارد. به نظر من اجرا و تدریس این سونات با این تفسیر بسیار زیباتر است تا این که بخواهیم تنها به فضایی سرد و غمگین بسنده کنیم.

به نظر می‌رسد دست چپ در بین این سه لایه ساده‌ترین کار را انجام می‌دهد اما آیا اجرای اکتاوهای موازی هم می‌تواند دشوار باشد؟ به طور کلی اگر بخواهیم صادقانه این موومان را طبق نظر آهنگساز اجرا کنیم باید سعی کنیم اکتاوها تا جای ممکن پیوسته و متصل به هم اجرا شوند. در نتیجه باید بر روی تعویض انگشتان تمرین کنیم. اولین اکتاو را (در میزان اول) با انگشتان ۱ و ۴ اجرا کنید و سپس در میزان بعدی از ۱ و ۵ استفاده کنید. در حالی که کلایه‌ها را پایین نگه داشته‌اید انگشت ۴ را جایگزین ۵ کنید. با این کار دست برای اجرای اکتاو بعدی با انگشتان ۱ و ۵ آماده می‌شود.

انگشتان باید به کلایه‌ها بچسبند! و جدا نشوند. در واقع این تنها راه عملی برای کنترل شدت صدا به هنگام حرکت از نُتی به نُت دیگر است و در نهایت تضمین کننده‌ی اجرای کاملاً یکدست و بی‌نقص *pp* است. البته در نظر داشته باشید که انگشت‌گذاری پیشنهاد شده تنها گزینه‌ی ممکن نیست (به عنوان مثال دست‌های کوچک با انگشتان ۱ و ۴ به سختی می‌توانند اکتاو را اجرا کنند و بهتر است تمامی اکتاوها با ۱ و ۵ اجرا شود). بنابراین همیشه انگشت‌گذاری را به گونه‌ای انتخاب کنید که از نظر فیزیکی با آن راحت باشید.

از نواختن این قطعه‌ی زیبا نهایت لذت را ببرید. اگر برای کشف زیبایی‌های سونات مهتاب زمان و وقت کافی بگذارید تردیدی ندارم که به یکی از محبوب‌ترین قطعات زندگی‌تان تبدیل خواهد شد ■

1. brace
2. Ludwig Rellstab

❧ 'Moonlight' Sonata op 27 no 2 (1st mvt) ❧

Adagio sostenuto

3 5 3 3 3 3 5

sempre pp e senza sordino

4 2 2 3 2 4 1 3

pp

8 5 4 1 2 3 1 2 4 1 4

sim.

12 5 3 4

❧ 'Moonlight' Sonata op 27 no 2 (1st mvt) ❧

16

20

23

27

❧ 'Moonlight' Sonata op 27 no 2 (1st mvt) ❧

31

5 4 1 3 5 2 5 2 1 4 1 5 1 3 5 1 3 2 5

35

1 3 5 1 5 1 3 2 5 3 5 2 5 2 5 2 5

39

dim. *pp*

43

47

cresc. *p*

❧ 'Moonlight' Sonata op 27 no 2 (1st mvt) ❧

51

55

59

62

65

Attaca subito il seguente